

HOLISTISK KUNSTOPPLEVELSE VED TYRIFJORDEN

Hole Artcenter, drevet av ekteparet Elenor Martinsen og Åsmund Bergwitz, er ikke som andre gallerier. Med egne hender har ildsjelene bygget et kunst- og inspirasjonssenter hvor kunstutstillinger, privatliv og workshops i japansk hagekunst går hånd i hånd.

Tekst Froydis Benestad Hansen Hågvar Foto Anne Vesås

TYRIFJORDEN (KUNST): Hole Artcenter ligger majestetisk til ved Tyrifjorden, kun 30 minutters kjøretur unna Oslo. Når du tar av fra den travle E16 og svinger ned mot fjorden, pakker det frodige landskapet deg brått inn i en påfallende ro. Hadde det ikke vært for skiltet ved galleriets innkjørsel, hadde trærne og stillheten holdt det hele skjult. Elenor Martinsen, som selv er billedkunstner, slår ytterdøra på vidt gap. Hun har en hjemlig tilstedeværelse, selv om hun har et helt galleri i ryggen. Kanskje ikke så rart, for det viser seg at hun og ektemannen Åsmund Bergwitz faktisk bor i samme hus og bruker ett av galleriene til stue når senteret er stengt. Til sammen rommer bygningen tre gallerier og ett atelier. Toppgalleriet i tredje etasje er rammet inn av store vinduer som blottet en uvanlig sterk natur. Det føles som om man kan stupe fra huset rett ned i fjorden. Men inntrykkene stopper ikke her. Nå drar Åsmund oss videre, faktisk ut på taket hvor han har sin egen japanske hage. Den er kanskje ikke så stor, men det er også litt av poenget: Japanske hager er ofte en proporsjonert, nedskalert miniatyr av den frie naturen rundt oss, dog nøye estetisk planlagt, slik at vi oppnår sjelero når vi beundrer den.

– Dette er jo ikke all verdens, men det er starten på et konsept jeg har planlagt til hele eiendommen, forteller han. – Etter mange år som anleggsgartner kjørte jeg meg fast, så jeg dro til Japan hvor jeg ble i ett år og fikk vind i seilene. Jeg begynte å se på japanske hager som en kunstform og ble utrolig inspirert. Nå driver jeg et firma som designer og bygger japanske hager i Norge, samtidig som jeg holder kurs i denne kunsten. For trange og skyggefulle bygårder er dette et perfekt konsept. Hagene krever lite vedlikehold og kan skapes av

norske planter som bregner, mose og furu.

Det handler om å se. Japansk hagekunst er en eldgammel kunstform som bygger på religiøse, estetiske og filosofiske verdier. For Åsmund handler det imidlertid mest om en dypere forståelse av naturen. Eller som han selv oppsummerer hagekunsten i én setning: Det handler om en minimalistisk kunstnerisk tolkning av estetikken i naturen. Ved å plukke ut noen få essensielle elementer, sørge for at det horisontale og vertikale spiller på lag og at skygger, kontraster og perspektiv er finstemt, gir han betrakteren en opplevelse av indre ro. Selv bruker han det norske fjellandskapet som modell og inspirasjon.

– Når jeg holder kurs, forklarer jeg at det handler om å se, forklarer Åsmund. – Det skal ofte så lite til, bare noen få grep i din egen hage gjør en forskjell. Har du en vanddam i hagen, vil en vertikal stein ved siden av framheve dens horisontale flate. Har du en forvokst tuja du tenker å felle, viser jeg hvordan den heller kan beskjæres, slik at den får karakter og blir en organisk skulptur. Har du sprengt ut tomt og huset står som et åpent sår i landskapet, vil det virke mindre og mer integrert hvis du plasserer en stor stein ved siden av. Eller har du en klaustrofobisk hage, kan du jukse med perspektivet ved å legge variert tråkkstein. Begynn med den største, så mindre og mindre, med ulike mellomrom. Det får hagen til å virke større.

Ved å kopiere naturens naturlige asymmetri på denne måten tvinges samtidig vår tilstedeværelse fram. Når vi går på uregelmessige steiner, er vi nødt til å senke farten og fokusere på å trække riktig. Det medfører igjen at vi oppdager detaljer i landskapet vi ellers hadde strenet forbi.

– Vi har jo en del barn innom på malekurs, og jeg

1 HOLE ARTCENTER ligger som en lett tildekket perle ved Tyrifjorden. På taket gror Åsmunds japanske hage.

2 SENTERET har flere gallerier over tre etasjer.

3 HUSETS VINDUER er spesialtegnet for å slippe mest mulig natur og lys inn.

merker at noen blir rolige av å se på hagen min. Menneskets forhold til naturen er helt grunnleggende i oss: Så fort noe er balansert vakkert og har et tydelig formspråk, opplever vi en ro, uavhengig av kunnskap. Akkurat som når vi går tur i fjellheimen.

Brukshager er oppskrytt. Det er ingen hemmelighet at japanske hager er til for å beundres, ikke for å herjes i. Åsmund synes brukshager er oppskrytt:

– Det er så mange konvensjoner som henger igjen, som at barna må ha en hage å spille fotball i. I praksis bruker de hagen bare de første årene, og går så over til organisert idrett. I mine øyne har «vanlige» hager en kunstig oppdeling, med innkjørsel, plen, hekk og et avgrenset blomsterbed. Det virker dødt og uinteressant, uten noen særlig referanse til naturen, og krever en del vedlikehold. Selv bruker jeg mye bambus og mose når jeg skaper japanske hager, fordi det er vedlikeholdsfritt og eldes med verdighet. Faktisk dyrker jeg min egen mose på matter oppi skogen her, slik at kunder kan komme og velge sin egen art.

Felles syn på estetikk. Vi forlater den kjølige takterrassen og returnerer til Elenor, som serverer kaffe i galleriet

med fjordutsikten. Maleriene på veggene utgjør en fargerik ramme rundt sofagrupperne og kafékroken i det ene hjørnet. Elenor representerer den andre halvparten av Hole Artcenter, med ansvar for galleriets separatutstillinger og malekurs. Hun er selv billedkunstner, skolert ved å være assistent for kunstnere i New York og London. Først da hun rundet 30 år, begynte hun å stille ut egne bilder, og startet parallelt opp Galleri Elenor i Oslo.

– På denne tiden, altså for 25 år siden, var det relativt få gallerier i Oslo sentrum, men det ble fort konkurranse. Etter en stund møtte jeg Åsmund som eide et småbruk her ute på Hole, så jeg flyttet hit og drev galleriet herfra. Samtidig begynte vi å bygge Hole Artcenter, med Åsmund i spissen som både byggherre, byggleder og utførende. Vennene mine hadde ingen tro på at jeg ville klare å bo på landet etter så mange år i storbyer, men misjonen min var å bringe byen hit.

For å klare dette satte ekteparet opp skyttelbuss mellom Oslo-galleriet og vernissager på Hole. Men etter fem år ble kostnaden for høy. Nå har det gått 13 år, og selv rutebussene som gikk forbi Hole er nedlagt, slik at publikum må kjøre bil for å komme hit.

– Det er trist at det kollektive blir nedlagt utenfor

I TILLEGG til å være gallerist, maler Elenor også egne bilder. Her viser hun frem ett av de. På veggene henger Aleksandra Niemczyk.

I mine øyne har «vanlige» hager en kunstig oppdeling, med innkjørsel, plen, hekk og et avgrenset blomsterbed.

ÅSMUND BERGWITZ

sentrum, sier Elenor. – Det fører til at Oslo blir stengt inne i en gryte.

Elsker å formidle andres kunst. Publikum finner likevel fram, og Elenor holder 10 separatutstillinger i året, stort sett av andres arbeider. En sjelden gang stiller hun ut egne arbeider, men det medfører såpass mye nervepress at hun begrenser det.

– Jeg kan ikke bare være kunstner, jeg vil også formidle andres kunst og leve i et interaktivt miljø. Da jeg var i tjuårene og jobbet som assistent for kunstnere, lærte jeg å forstå andres uttrykksform. Det er ikke bare jeg og min kunst som betyr noe. Det er så mye der ute som er fantastisk. Og så er jeg utdannet pedagog i tillegg, så vi holder male- og fotokurs med støtte fra Den kulturelle skolesekken.

Ekteskapelig enighet om det vakre. Nå har også Åsmund kommet inn fra takterrassen og satt seg tett ved siden av Elenor i sofaen. Til tider oppleves det som om jeg prater med kun én person; de avslutter stadig hverandres setninger og plukker opp tråden der den andre slapp. Derfor er det ikke overraskende at de har samme grunnsyn på hva som er vakkert.

– Da vi møttes, oppdaget vi fort at min hagekunstfilosofi ligger i Elenor også, sier Åsmund. – Hun har den samme minimalismen og symmetrien i maleriene sine.

– Absolutt, bekrefter Elenor. – Jeg pleier å omtale bildene mine som meditative med temperament. De er fargerike, stramme og arkitektoniske, men med en liten skjevhet som tilfører energi. Når jeg starter på et nytt maleri, tar jeg utgangspunkt i en geometrisk form og et fotografi jeg liker. Først maler jeg på silkefiberpapir, så vokser og skraper jeg. Dette skaper struktur og elde i bildene. Som regel prøver jeg å formidle en følelse, uten at det nødvendigvis er tydelig for publikum. Jeg liker at de kan tolke bildene slik de selv vil, så lenge de får noe ut av dem.

– Dette med at kunsten må inneholde temperament, er jeg helt enig i, skyter Åsmund inn. – Sann er det med de japanske hagene også. Hvis de ikke inneholder noen små elementer av energi som bryter med resten, blir det ikke ordentlig meditativt.

– Ja, er det for perfekt, blir det fort slapt og kjedelig, istemmer Ellinor, til nikkning fra mannen.

Må omstrukturere etter 13 slitsomme år. Ekteparet driver senteret uten noen form for støtte. Det er summen av kunstsalg, kafédriфт i helgene, kursdriфт og mannens hagefirma som holder dem flytende. Så vidt.

– Vi har sendt ut mange søknader om økonomisk støtte, men når vi får avslag, tenker vi at det er bedre å bruke energien på å jobbe enn å klage, sukker Åsmund. – Da vet vi i hvert fall at det kommer inn penger. I tillegg tar banken kvelertak på oss. Siden vi er en liten bedrift i en usikker bransje, må vi betale dobbelt så mye renter som andre, så det er jo et pengesluk.

– Vi merker at det ekstra giret vi hadde i starten, ikke er der lenger, fortsetter Elenor. – Det er slitsomt å bo og jobbe på samme sted, så nå må vi omstrukturere litt. Vi vet ikke hvordan, det eneste vi vet er at vi skal fortsette med det vi gjør på en mer overkommelig måte. Det er jo dette vi brenner for. ☺

MOSE er et populært og vedlikeholdsfritt element i norske japanske hager, og Åsmund Bergwitz har startet din egen mosefarm hvor kundene selv kan velge art.